

Hållbarhetsbedömning

Tjörns kommun

Möjligheternas översiktsplan

Möjligheternas ÖP Tjörn - Hållbarhetsbedömning

Hållbarhetsbedömning av Möjligheternas översiktsplan	Granskningshandling
Tjörns kommun	2024-06-18
Projektledning	Karin Löfgren, Tjörns kommun
Metod och process	Bedömningsarbetet har skett dels med hjälp av Norconsult, dels i samverkan mellan kommunens planavdelning, ekonomiavdelning, avdelningen för hållbarhet och förebyggande arbete samt kommuncontroller
Kartor och illustrationer om inte annat anges	Norconsult Sverige AB
Foto omslag	Flygfoto.se

Innehåll

AGENDA 2030 OCH DE TRE HÅLLBARHETSPERSPEKTIVEN	4
METOD OCH PROCESS	4
JÄMFÖRELSEALTERNATIV	4
BEDÖMNINGSSKALA	6
SOCIALA ASPEKTER	7
HÄLSA	7
TRYGGHET OCH TRIVSEL	8
HÅLLBART OCH JÄMLIKT VARDAGSLIV	8
IDENTITET OCH SOCIAL SAMMANHÅLLNING	9
BARNPERSPEKTIVET	10
EKONOMISKA ASPEKTER	12
KOMMUNAL EKONOMI	12
NÄRINGSLIVET	13
EXPLOATÖRER/BYGGAKTÖRER	14
DEN ENSKILDE	15

Hållbarhetsbedömning

I detta kapitel görs en övergripande konsekvensbedömning av översiktsplanen utifrån socialt och ekonomiskt hållbarhetsperspektiv. Översiktsplanens många variabler och långa tidsperspektiv innebär att de bedömningar som redovisas här kan innehålla stora osäkerheter. Det är först i samband med efterföljande planering och genomförande av översiktsplanen som det går att göra säkrare bedömningar av hur utfallet av översiktsplanen kan bli.

Konsekvensbedömning utifrån ekologiskt hållbarhetsperspektiv redogörs i översiktsplanens miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som utgör en separat handling.

Agenda 2030 och de tre hållbarhetsperspektiven

Kommunens hållbarhetsarbete utgår ifrån tre strategiska områden baserade på kommunens vision:

- Vi bygger en miljövänlig kommun med hållbar samhällsutveckling
- Vi skapar välfärd och livskvalitet för alla
- Vi använder ekonomiska resurser ansvarsfullt och hållbart

I kommunens budget ställs de strategiska områdena i direkt relation till de tre hållbarhetsperspektiven socialt, ekologiskt och ekonomiskt, samt till hållbarhetsmålen i agenda 2030. I budgeten presenteras de globala hållbarhetsmålen som en sfär, där de olika dimensionerna hänger ihop med varandra så att miljön är det yttersta skalet som innehåller det sociala och som i sin tur innehåller det ekonomiska; *”Vårt samhälle kan således endast existera inom gränserna som naturens resurser sätter, på samma sätt som det ekonomiska systemet skapats av och existerar inom samhället. Utan ekologisk hållbarhet kan inte social eller ekonomisk hållbarhet åstadkommas.” (Tjörns kommun 2024)*

Metod och process

Hållbarhetsfrågor har beaktats löpande under arbetet med översiktsplanen, integrerat med avvägningar och utformning av planförslaget. Strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning, som främst rör den ekologiska hållbarhetsdimensionen, har skett och utarbetats med hjälp av extern expertis. Arbetet har följt planprocessen sedan start. De globala mål som i miljöbedömningen bedömts ha särskild relevans för planarbetet är:

- Mål 3, God hälsa och välbefinnande
- Mål 6, Rent vatten och sanitet för alla
- Mål 11, Hållbara städer och samhällen
- Mål 13, Bekämpa klimatförändringarna
- Mål 14, Hav och marina resurser
- Mål 15, Ekosystem och biologisk mångfald

Social respektive ekonomisk hållbarhetsbedömning har skett dels med hjälp av extern expertis, dels i samverkan mellan kommunens planavdelning, ekonomiavdelning, avdelningen för hållbarhet och förebyggande arbete samt kommuncontroller. Bedömningskriterier och övergripande resonemang kring avvägningar mellan hållbarhetsdimensionerna har utarbetats i workshops, bland annat med hjälp av Sustainable Development Goals (SDG) Impact Assessment Tool, där alla 17 hållbarhetsmål beaktas.

Jämförelsealternativ

Planarbetet relaterar sedan start till ett antal tänkbara utvecklingsscenarier, utifrån variablerna *utbyggnadstakt* respektive *bebyggelsestäthet*, se figur. Efter samråd återstår tre realistiska scenarier som utgör jämförelsealternativ i hållbarhetsbedömningen; nollalternativ (scenario 1), samrådsförslag (scenario 4) respektive planförslag (scenario 5).

	Hög utbyggnadstakt	Låg utbyggnadstakt
Förtätning	<p>Scenario 2</p> <p>Förtätning i hög takt</p> <p>ÖP13 och Vision 2035</p> <p><i>Avfärdat alternativ</i></p>	<p>Scenario 4</p> <p>Förtätning i låg takt</p> <p><i>Samrådsförslag</i></p>
Utglesning	<p>Scenario 3</p> <p>Utglesning i hög takt</p> <p><i>Avfärdat alternativ</i></p>	<p>Scenario 1</p> <p>Utglesning i låg takt</p> <p><i>Framskrivet nuläge, nollalternativ</i></p>

Scenario 5

"Både och" - förtätning och utglesning i anpassad takt

Granskningsförslag

Nollalternativet beskriver en utglesning i låg takt där kommunens utveckling sker i samma takt och omfattning som senaste decennier. Genomsnittlig befolkningsökning ligger på 0,7 % per år, och årligt bostadstillskott på 75–90 nya bostäder. Kommunen är attraktiv för boende och utvecklingen styrs i stor utsträckning av efterfrågan utan hänsyn till avstånd från befintliga serviceorter, vilket erfarenhetsmässigt främst genererar småhus på landsbygden, inom fritidshusområden och i utkanten av serviceorterna och andra mindre orter. Kommunen tar vissa initiativ till planarbete på kommunal mark i serviceorterna för att tillgodose behovet av lägenheter samt särskilda boendeformer som äldreboende och trygghetsboende. Alternativet innebär avvikelser från gällande ÖP13 då strategier för utbyggnadstakt och lokalisering av nya bostäder, verksamheter och service inte längre är aktuella.

Samrådsförslaget tar höjd för 20 000 invånare till år 2050 och en fortsatt befolkningsökning med 0,7% per år. Samrådsförslaget innebär ett större fokus på hållbar utveckling genom en ökad variation av bostäder för att stimulera flyttkedjor. Nya bostäder ska huvudsakligen tillkomma genom förtätning i befintliga serviceorter för att främja hållbart resande och yteffektivitet. Ny bebyggelse på landsbygden begränsas av tydliga inriktningar för lokalisering. Ytor för verksamhetsområden i anslutning till hamnen i Vallhamn/Svanvik begränsas i jämförelse med noll-alternativet.

Planförslaget inför granskning föreslår en högre befolkningsökningstakt på 1% per år. Målar för befolkningsökningen har tagits bort och resonemang införts om fortsatt befolkningsökning även efter 20 000 invånare, varför planförslaget rymmer fler utbyggnadsområden för bostäder, arbetsplatser och service än tidigare förslag. Fokus är på utveckling av befintliga serviceorter och verksamheter samtidigt som bebyggelseutveckling på landsbygd har öppnats upp i förhållande till det mer restriktiva samrådsförslaget. Denna "både-och-strategi" syftar till att dels stärka kommunens orter med utökad serviceunderlag, och därmed nyttja och bygga vidare på befintlig infrastruktur, dels främja en fortsatt levande landsbygd där många Tjörnbor bor och verkar redan idag.

Bedömningskala

I hållbarhetsbedömningen har jämförelse av planförslaget gjorts mot nollalternativ och samrådsförslag, för att avgöra vilken påverkan planförslaget innebär. Ekonomiska och sociala aspekter och konsekvenser av planförslaget har bedömts övergripande utifrån en skala av *positiv (grön)*, *neutral (gul)* respektive *negativ (röd)* påverkan. Utslagsgivande för slutlig bedömning under respektive avsnitt är jämförelse av planförslagets konsekvenser mot nollalternativets konsekvenser.

Positiv påverkan anges när planförslagets konsekvenser bedöms mer positiva än nollalternativets. Negativ påverkan anges när planförslagets konsekvenser bedöms mer negativa än nollalternativets. Neutral påverkan anges när planförslagets och nollalternativets konsekvenser bedöms ungefär lika. I vissa fall anges positiv, neutral och negativ påverkan i kombination, för att spegla komplexiteten i hur hållbarhetsaspekten påverkas och ge en nyanserad bild av översiktsplanens konsekvenser. I vissa fall kan en positiv påverkan väga upp en negativ påverkan och resultera i en sammanvägd bedömning om neutral påverkan.

Metodik och bedömningskala för arbete med strategisk miljöbedömning redovisas separat i MKB.

Sociala aspekter

I ett socialt hållbart samhälle sätts alla människors behov och möjligheter att ta del av samhället i centrum. Översiktsplanen och dess utvecklingsstrategier påverkar direkt och indirekt människors levnadsförhållanden och livsmiljö, och därmed den sociala hållbarhetsdimensionen i samhällsutvecklingen. I denna bedömning beskrivs sociala hållbarhetsaspekter och -konsekvenser av planförslaget utifrån följande kategorier, och i jämförelse med nollalternativ och samrådsförslag:

- Hälsa
- Trygghet och trivsel
- Hållbart och jämlikt vardagsliv
- Identitet och social sammanhållning
- Barnperspektivet

Hälsa

Vid planläggning ska områden och bostäder utformas till en god livsmiljö som främjar god hälsa för människor som lever och verkar inom området.

Nuläge

Luft och ljudmiljö i Tjörns kommun är idag god, med flera relativt tysta områden. Vägtrafik är den största lokala källan till luftföroreningar och buller. Störningar är vanligast längs större vägar 160 och 169. Tjörns levande landsbygd erbjuder goda boendemiljöer, men också längre avstånd till viktiga samhällsfunktioner. Trafiksystemet är idag mer tillgängligt med bil än gång-, cykel- och kollektivtrafik, vilket leder till högt bilberoende och lågt främjande av aktivt resande och fysisk aktivitet. Det finns goda möjligheter till rikt friluftsliv och boendemiljöer nära naturen vilket i sig främjar hälsa och bra livsmiljö. Vissa begränsningar finns dock ur tillgänglighetssynpunkt.

Buller och luftkvalitet

Alla jämförelsealternativ möjliggör nya bostäder och verksamheter, vilket innebär ökad trafik till, från och inom kommunen, som kan påverka luftkvalitet och bullersituation negativt. Nya bostäder nära större vägar och ny bebyggelse för verksamhet och industri nära befintliga bostäder kan ge negativa konsekvenser ur buller- och luftkvalitetssynpunkt. Nollalternativet möjliggör lägre utvecklingstakt än planförslaget, och samrådsförslaget både lägre takt och mindre utökning av störande verksamhet, vilket i viss mån kan hämma negativ påverkan. I planförslaget finns dock kompenserande ställningstaganden om att värna luftkvalitet och motverka bullerproblematik i kommunen. Bedömning: *neutral påverkan*.

Minskad stress och ökad fysisk aktivitet

Alla jämförelsealternativ möjliggör utveckling av lokalt näringsliv vilket kan ge positiva konsekvenser då fler kan både bo och arbeta inom kommunen, samt minska pendlingstid och arbetsrelaterad stress, till förmån för ökad fritid och bättre hälsa. Planförslaget pekar tydligare än övriga alternativ mot behovet av stärkta gång- och cykelförbindelser för att koppla ihop bostäder, arbetsplatser och skola med målpunkter som fotbollsplaner, ridklubbar, besöksmål och natur- och kulturmiljöer, såväl inom orter som landsbygd. Förbättrade gång- och cykelförbindelser främjar aktivt resande, vilket ger positiva konsekvenser för människors hälsa och livsmiljö. Bedömning: *positiv påverkan*.

Tillgång till natur och närrekreation

Planförslag och samrådsförslag möjliggör i större utsträckning än nollalternativ att tätortsnära naturområden tas i anspråk för bebyggelse. Exploatering inom områden som idag nyttjas för rekreation och friluftsliv kan på ett negativt sätt minska människors tillgång till gröna miljöer och möjligheter till närrekreation, fysisk aktivitet och avkoppling. Negativa konsekvenser kan eventuellt mildras om avgränsning och utformning av exploatering görs så att ny bebyggelse förtydligar gröna stråk och entréer, och på så vis stärker kopplingen mellan bostadsområde och grönområde. Planförslaget öppnar för en högre befolkningsökning än övriga alternativ, vilket förväntas medföra större markanspråk för

tillkommande bostäder och arbetsplatser, och därmed en ökad undanträngning av gröna miljöer.
Bedömning: *negativ påverkan*.

Trygghet och Trivsel

Trygghet och trivsel är viktigt för såväl den enskildes som samhällets välmående. Attraktiva mötesplatser och rörelsestråk där människor på jämställda och jämlika villkor kan röra sig fritt över dygnet utan att känna rädsla, är en förutsättning för folkliv och kontakt mellan invånare. Rätt planerade bostadsområden kan främja social gemenskap, trygghet och tillit till andra människor. Vid fysisk utformning av boendemiljöer kan trygghet byggas in vilket inte bara ökar upplevelsen av tryggheten för de boende utan också förebygger brott. Områden som domineras av storskalig infrastruktur, industri, tomma och öde platser upplevs ofta som mindre trygga och trivsamma.

Nuläge

Kommunen upplevs generellt som trygg och det finns idag inga utpekade områden med känd trygghetsproblematik. Framkomligheten i kommunen varierar dock och vissa platser är svårtillgängliga utan bil, vilket kan påverka den upplevda tryggheten. Kommunens bostadsbestånd med över 80% småhus ger ett ensidigt bostadsutbud och begränsade möjligheter att erbjuda lämpliga bostadsformer för befolkningens olika livsfaser, vilket är en riskfaktor avseende trivsel och trygghet. Även säsongvariationerna avseende befolkningsstorlek, trafikbelastning, serviceutbud etcetera, kopplat till kommunens roll som besöksmål och fritidsboende kan påverka trivsel och trygghet i kommunen.

Trygghet

Samrådsförslag och planförslag styr tydligare än nollalternativet mot förtätning av befintliga serviceorter med funktionsblandad bebyggelse, ökad variation i bostadsbeståndet, ökat helårsboende i fritidshusområden, medvetet gestaltade offentliga miljöer, förbättrade kommunikationsstråk och minskade barriärer för oskyddade trafikanter, vilket bedöms positivt ur trygghetssynpunkt. Planförslaget möjliggör större sammanhängande verksamhetsområden, där trygghetsaspekter är särskilt viktiga att bevaka i fortsatt planering och gestaltning, för att undvika och minimera utveckling av otrygga fysiska miljöer. Planförslaget ger stöd för detta genom förtydligade ställningstaganden för aktivt arbete med gestaltad livsmiljö. Bedömning: *positiv påverkan*.

Trivsel

Planförslaget styr tydligare än samrådsförslaget och nollalternativet mot fortsatt arbete med gestaltad livsmiljö och ökat kommunalt huvudmannaskap i serviceorter och i anslutning till samhällsviktiga funktioner. Utifrån detta bedöms kommunens rådighet över utformning och programmering av offentlig plats kunna öka med stöd av planförslaget, vilket ger kommunen möjlighet att främja trivselaspekter i den fysiska miljön som skönhet, attraktivitet, orienterbarhet, upplevelsevärde, inspiration, etcetera.
Bedömning: *positiv påverkan*.

Hållbart och jämlikt vardagsliv

Ett hållbart och levande samhälle fokuserar på tillgängligheten till viktiga vardagstjänster och målpunkter, närheten till grönområden och fritidsaktiviteter och tillgång till hållbart resande såsom kollektivtrafik, gång och cykel.

Nuläge

I kommunen finns generellt god tillgång till platser för rekreation, fritidsaktiviteter och naturlek. Dock är många platser idag otillgängliga för personer som tar sig fram med rullator eller rullstol. I anslutning till större orter och kollektivtrafikstråk finns god tillgänglighet till mötesplatser, service och arbetsplatser. Boende på landsbygd och i skärgård innebär dock längre avstånd till viktiga målpunkter, vilket kan komplicera vardagslivet. Trafiksystemet är idag mer tillgängligt med bil än med mer hållbara färdmedel som gång-, cykel- och kollektivtrafik. Bilberoende innebär också risk för brister i jämlikhet och jämställdhet mellan grupper i befolkningen, då alla grupper inte har likvärdig tillgång till eller möjlighet

att köra bil. Kommunen bedöms tack vare relativt korta geografiska avstånd och flera befintliga cykelvägssträckor ha stor potential för utvecklat vardagsresande med cykel.

Lokalisering av bostäder

Alla jämförelsealternativ möjliggör nya bostäder såväl inom och nära serviceorter som på landsbygd.

Nollalternativet bedöms ge mer gles bebyggelse på landsbygd, längre ifrån service och kommunikationer, och samrådsförslaget mer tät bebyggelse i serviceorter, närmare service och kommunikationer.

Planförslaget möjliggör både och; tyngdpunkt på nya bostäder i serviceorter men relativt stor öppenhet för landsbygdsutveckling med bostäder och verksamheter utifrån lokala förutsättningar.

Bebyggelseutveckling inom landsbygd kan riskera att befästa och öka ett redan starkt bilberoende inom kommunen, vilket bedöms negativt ur hållbarhets- och jämlikhetsperspektiv. Jämfört med nollalternativet görs dock bedömning: *neutral till positiv påverkan*.

Lokalisering av service och arbetsplatser

Alla jämförelsealternativ möjliggör utveckling av näringsliv, serviceutbud och lokal arbetsmarknad i serviceorter och större industri- och verksamhetsområden. Planförslaget möjliggör i större utsträckning lokalisering av verksamheter och service även inom landsbygd. Stärkt lokal arbetsmarknad är generellt positivt, men arbetsplatser inom landsbygd som delvis är svårtillgänglig med buss och cykel, kan befästa bilberoende inom kommunen, vilket bedöms negativt ur hållbarhets- och jämlikhetsperspektiv.

Planförslaget pekar även på alternativa platser för skola och förskola, vilket är positivt utifrån kommunens behov av utvecklad skolstruktur. Flera av platserna är lokaliserade inom serviceort, nära tät bostadsbebyggelse, annan service och goda kommunikationer, vilket är positivt. Några platser är dock lokaliserade utanför serviceort, vilket bedöms kunna bidra till att befästa och öka bilberoende och inte främja säkra skolvägar och aktivt resande för barn. Bedömning: *positiv och negativ påverkan*.

Resor och tillgänglighet

Planförslaget pekar tydligare än nollalternativ och samrådsförslag på brister i dagens trafiksystem,

behovet av ökad trafiksäkerhet och tillgänglighet för gång- och cykeltrafikanter samt utvecklade möjligheter till hållbart resande genom möjlighet till pendelparkering. Flera sträckor för utvecklade gång- och cykelförbindelser pekas ut för att binda samman serviceort med tätbebyggd landsbygd och andra målpunkter som fritidsanläggningar och större besöksmål. Strategiska platser identifieras också för utvecklad pendelparkering och möjlighet till byte från bil till regionala resor med buss och båt. Förslag på personfärjelinje till Kungälv kan stärka potentialen för hållbar arbetspendling och underlätta vardagen för helårsboende i skärgården. Främjande av andra resval än bilresande bedöms positivt ur hållbarhets- som jämlikhetssynpunkt då det styr mot minskade koldioxidutsläpp och tillgodoser resbehov hos fler grupper i befolkningen. Planförslaget pekar även tydligt på behov av att huvudvägnätet utvecklas för ökad framkomlighet för bil- och godstrafik. Denna inriktning är viktig för fortsatt utveckling av befintligt näringsliv i kommunen, för räddningstrafik och som stöd för fortsatt möjlighet till vardagsresor med bil i enlighet med befolkningens etablerade resvanor. Viss risk finns att satsningar som främjar biltrafik i sig inte leder till ökad hållbarhet och jämlikhet. Ett stärkt huvudvägnät bedöms dock även främja ökad framkomlighet för kollektivtrafik, vilket är positivt för möjligheten till hållbara och jämlika resor. Bedömning: *positiv påverkan*.

Identitet och social sammanhållning

Kulturhistoria och naturlandskap är grundläggande identitetsskapare för en plats. Gemensam identifikation med en plats främjar inkludering, delaktighet och sammanhållning mellan människor. Social sammanhållning i samhället skapas bland annat genom tillgängliga mötesplatser, tydliga kopplingar och stråk, användbara livsmiljöer och en bostadsförsörjning där allas bostadsbehov och livsvillkor kan tillgodoses.

Nuläge

Tjörns kommun har idag en gemensam identitet som utgår ifrån ö-livet, de vackra naturlandskapen, havet och båtlivet, de gamla kustsamhällena och besöksnäringen. Identitetsmässiga skillnader finns dock mellan

centralort och serviceort, landsbygd och skärgård, norra och södra respektive östra och västra kommundelarna. Som ö-kommun har Tjörn utmaningar med fysisk sammanlänkning av samhället i form av begränsad fastlandsförbindelse och mindre öar med enbart båtförbindelse, samtidigt som många invånare pendlar regionalt. För lokala resor krävs ofta bil, vilket beskrivits ovan. Kommunens bostadsbestånd av småhus ger en begränsad lokal bostadsmarknad som inte inkluderar alla befolkningsgrupper. Kommunens roll som besöksmål och för fritidsboende innebär stundom påfrestande säsongsvariationer, successiv förändring och uppdelning av befolkning och boendemiljöer i helårs- respektive delårsboende.

Lokala identiteter

Identitet och landskapskaraktär varierar mellan olika delar i kommunen. Jämförelsealternativen ger alla i olika grad möjlighet till bebyggelseutveckling inom landsbygd och serviceorter, vilket kan ha såväl positiva som negativa effekter på de olika platsernas identiteter. Planförslaget möjliggör utveckling av alla serviceorter och även stora delar av landsbygden, med såväl bostäder som verksamheter. Beroende på hur identitet och lokal karaktär beaktas i efterföljande planering, så kan detta innebära positiva eller negativa konsekvenser. Uttalad restriktivitet mot ny bebyggelse inom landsbygdsområde på norra Tjörn kan också medföra såväl positiva som negativa konsekvenser, beroende på lokalt behov av att bevara befintlig landskapskaraktär eller förtäta bebyggelsen. Bedömning: *positiv och negativ påverkan*.

Sammankopplingar

Planförslaget förtydligar i högre grad än nollalternativ och samrådsförslag behovet av sammankoppling av platser och målpunkter med hållbara resmöjligheter såväl inom kommunen som regionalt, vilket generellt bidrar bättre till inkludering och social sammanhållning än stärkta bilförbindelser gör. Samtidigt möjliggör planförslaget fortsatt ökning av spridd bebyggelse på landsbygd, vilket i sin tur kan befästa bilberoende. Bedömning: *neutral till positiv påverkan*.

Breddat bostadsutbud

Planförslaget styr mindre än samrådsförslaget men mer än nollalternativet mot en ökad variation i bostadsutbudet. Komplement till befintligt utbud av småhus i form av lägenhetsbostäder behövs för att motverka boendesegregation så mycket som möjligt, och inkludera alla befolkningsgrupper i bostadsmarknaden. Planförslagets möjligheter till bebyggelseutveckling inom och i anslutning till alla serviceorter ger goda förutsättningar för tillskott med olika typer av bostäder, i olika storlekar, upplåtelseformer och prisklasser. Samtidigt möjliggör planförslaget fortsatt ökning av småhusbebyggelse på landsbygd, vilket i sig kan motverka balansering av proportioner mellan olika bostadstyper. Bedömning: *neutral till positiv påverkan*.

Säsongsvariationer

Alla jämförelsealternativ möjliggör ökad befolkning och näringsliv, och stärkt underlag för service och ett åretruntlevande samhälle. Planförslaget adresserar säsongsvariationer något tydligare än övriga förslag. Fler områden pekas ut för omvandling av fritidshus till helårsboende genom planläggning, vilket kan bidra till mindre säsongssegregerade områden. Besöksnäringen och dess betydelse för lokalt näringsliv synliggörs bättre i text. Förtydligad intention att verka för bättre infrastruktur och resmöjligheter bedöms positivt för såväl helårsboende som delårsboende och besökare. Arbete med utvecklade mötesplatser och offentliga miljöer kan bidra till stärkt social sammanhållning och gemenskap mellan invånare året om. Bedömning: *positiv påverkan*.

Barnperspektivet

Fysisk planering spelar en avgörande roll för barn då rörelsefrihet, tillgänglighet och säkerhet är av yttersta vikt för barn. Placering av skolor, förskolor, bostäder, fritidsaktiviteter, naturområden, lekplatser och andra offentliga platser i förhållande till varandra och till barriärer som exempelvis större vägar är av stor betydelse för att främja barns självständiga rörelse och frihet. Arenor för spontanidrott, kreativitet och funktionella mötesplatser för barn och unga är viktigt att utveckla och upprätthålla. Det är viktigt att barn har tillgång till hela det offentliga rummet och inte enbart specifika områden avsedda för dem. Det

är deras rättighet att ha tillräckligt stora och säkra ytor för lek och utomhusaktiviteter i närheten av sina hem, samt vid förskolor och skolor.

Nuläge

Tjörn utgör idag en på många sätt gynnsam plats för barn att växa upp på, tack vare bostadsnära natur, småskaliga bebyggda miljöer och en generellt materiellt och socialt trygg miljö i kommunen. Det är däremot svårt för barn att röra sig på egen hand till fots eller med cykel på många ställen, på grund av bristande trafiksäkerhet, vilket innebär inskränkt rörelsefrihet. Föräldrar behöver i stor utsträckning skjutsa sina barn till skola, förskola och fritidsaktiviteter med bil, vilket i sin tur påverkar närmiljö och trafiksäkerhet kring skolor, förskolor och fritidsanläggningar negativt. Att bli skjutsad i bil fråntar också barn de fördelar för fysisk och mental hälsa som är förknippade med aktivt resande. Många ungdomar använder långsamtgående fordon för självständig transport inom kommunen och till Stenungsund. Då trafiksystemet saknar alternativa färdvägar för olika hastigheter uppstår ofta kö- och omkörningssituationer kopplat till långsamtgående fordon.

Trafiksäkerhet och tillgänglighet

Planförslaget pekar tydligare än övriga alternativ på behovet av stärkt gång- och cykelförbindelse till målpunkter för barn och unga som skola, fotbollsplaner och ridklubbar, vilket är positivt då det främjar säkra skolvägar, aktivt resande och gynnar barns förutsättningar att röra sig på egen hand i vardagen. Planförslaget pekar även på behovet av översyn av större vägar i huvudvägnätet, vilket kan komma att beröra frågan om säkerhet kring långsamtgående fordon. Bedömning: *positiv påverkan*.

Förskola och skola

Utifrån barnperspektivet är det viktigt att planera för tillkommande förskoleplatser och skolor som svarar mot avsedd befolkningstillväxt. Arbeta med omvandling av kommunens skolstruktur pågår.

Inriktningsbeslut finns om utveckling av ett större östra skolnav vid Häggvallskolan, och beslut om lokalisering av skola i västra kommundelarna återstår.

Planförslaget pekar tydligare än övriga alternativ på behovet av utvecklingsytor för skola och förskola. Dels markeras möjlighet till flexibel och mångfunktionell utveckling inom befintliga skolområden, dels föreslås flera alternativa platser för nya lokaliseringar av skola och förskola. Som nämnts ovan är flera av platserna lokaliserade inom serviceort, nära tät bostadsbebyggelse och goda kommunikationer, vilket är positivt ur barnperspektiv utifrån bland annat kort och säker skolväg samt känd närmiljö. Några platser är dock lokaliserade utanför serviceort, vilket bedöms kunna bidra till att befästa barns bilberoende för hämtning och lämning, och inte främja säkra skolvägar och aktivt resande för barn. Bedömning: *neutral till positiv påverkan*.

Fördjupad barnkonsekvensbedömning bör ske kopplat till kommunens vidare arbete med skolstruktur och lokalisering, utformning och trafikförsörjning av framtida skol- och förskoleområden.

Fritid och lek

Ofta nyttjas tätortsnära natur för barns lek och informella fritidsaktiviteter. Planförslag och samrådsförslag möjliggör i större utsträckning än nollalternativ att sådana områden tas i anspråk för bebyggelse, vilket innebär negativa konsekvenser ur barnperspektiv. Planförslaget föreslår å andra sidan

att fritidsanläggningar ska utvecklas i takt med befolkningsökningen, vilket i någon mån kan kompensera förlusten av naturområden för barn. Bedömning: *negativ till neutral påverkan*.

Ekonomiska aspekter

Ekonomisk hållbarhet kan definieras och beskrivas på olika sätt; hur ekonomisk utveckling tillåts påverka den ekologiska eller sociala hållbarheten, vilken grad av ekonomisk tillväxt som möjliggörs, hur ekonomin som verktyg kan främja eller hämma en hållbar utveckling. I aktuell bedömning betraktas den ekonomiska hållbarhetsdimensionen utifrån följande olika ekonomiska aktörers perspektiv:

- Kommunal ekonomi
- Näringsliv
- Exploatörer/byggaktörer
- Enskilda invånare

Kommunal ekonomi

Kommuner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet (kommunallagen kap.11 1 §). För kommunen beror ekonomiska konsekvenser av befolknings- och bebyggelseutveckling bland annat på utvecklingstakt i befolkningen, vilka ålderskategorier som ökar respektive minskar, matchning mellan befolkning och näringslivs-/arbetsmarknadsutveckling, om ny bebyggelse kan nyttja redan befintlig infrastruktur av olika slag samt i vilken utsträckning bostadsbeståndet nyttjas för helårs- respektive delårsboende. Variablerna påverkar på olika sätt omfattning, kostnader och tidplan för de investeringar i kommunal service och infrastruktur som behöver ske i fas med befolkningsutveckling och utbyggnadsstruktur. I bedömningar nedan anges påverkan på kommunal ekonomi förenklat som att *ökade kostnader/minskade intäkter = negativ påverkan*, respektive att *minskade kostnader/ökade intäkter = positiv påverkan*. Planeringsfrågornas komplexitet och långa tidsperspektiv kan dock göra det svårt att kategorisera en påverkan som entydigt positiv eller negativ.

Nuläge

Tjörns kommun har idag en god socioekonomisk situation med relativt högt skatteunderlag per invånare. Kommunens åldrande befolkning innebär dock att allt färre ska försörja allt fler. Bebyggelsestrukturen är gles vilket ger höga kostnader för transporter och annan infrastruktur som krävs för att erbjuda kommunal service. Lokalt näringsliv är expansivt. Arbetslösheten är låg. Kommunens exploaterbara mark är begränsad på grund av höga värden kopplade till allmänna intressen, vilka konkurrerar med enskilda och kommunala intressen.

Bevolkningsökning och kommunal service

Alla jämförelseförslag möjliggör en ökad befolkning på Tjörn. Planförslaget öppnar för att befolkningen ska kunna fortsätta att öka även över 20 000 invånare. Ytterligare ökad befolkning bedöms bidra till

högre skatteintäkter samt stärkt rekryteringsbas och lokal kompetensförsörjning, vilket möjliggör att kommunen kan upprätthålla och utveckla sina serviceverksamheter. Samtidigt medför större befolkningsökning motsvarande ökat behov av utbyggd samhällsservice. Planförslagets högre befolkningsökningstakt kan leda dels till snabbare ökning av skatteintäkter, dels till tidigarelagda följdinvesteringar i utbyggnad av service. Beroende på i vilka åldersspann som befolkningsökningen sker kan såväl intäkter som kostnader påverkas uppåt eller nedåt. Viss risk för negativ ekonomisk påverkan är därmed viktig att beakta, även om en stabil befolkningsökning i första hand bedöms som positiv för den kommunala ekonomin och de kommunala verksamheterna. Bedömning: *positiv och negativ påverkan*.

Infrastruktur och klimatskydd

Större befolkningsökning i ökad takt kan även i vissa fall antas öka och/eller tidigarelägga de investeringsbehov i vägar, ledningsnät och klimatskydd som inte kan finansieras genom enskilda exploateringar. Kommunen behöver exempelvis medfinansiera åtgärder på det statliga vägnätet och utbyggnad av cykelvägar för att utvecklas i enlighet med planförslagets intentioner. Ledningsnät för dricksvatten, spillvatten och dagvatten har betydande befintliga investeringsbehov för underhåll, och nya ledningar behöver byggas i takt med tillkommande bebyggelse och klimatförändringar. Planförslagets uttalade restriktivitet mot ny bebyggelse inom norra kommundelarna kan i viss mån skydda mot negativa

ekonomiska konsekvenser, då det kan senarelägga krav på utbyggnad av allmänna vattentjänster inom området. Tydligare inriktningar gällande klimatrisker och klimatskydd kan också väga upp något genom att bidra till förebyggande åtgärder som är mer kostnadseffektiva än fysiska skyddsåtgärder. Bedömning: *negativ till neutral påverkan*.

Varierat bostadsutbud

Ett sätt att styra kommunens demografiska utveckling är genom bostadsutbudet. Ett varierat bostadsutbud ger möjlighet till rörlighet på bostadsmarknaden, där människor kan byta bostad lokalt utifrån hur deras behov förändras genom livet. En typ av flyttkedja som kan bidra till att demografi förändras är då en äldre person som bor i ett äldre prisvärt småhus hittar en attraktiv och prisvärd lägenhetsbostad att flytta till, så att småhuset kan övertas av en inflyttande barnfamilj. Flyttkedjor kan dock genereras av alla typer av tillkommande bostäder. Planförslaget styr i lägre grad än samrådsförslaget, men i högre grad än nollalternativet, mot ett varierat bostadsutbud där kommunens befintliga bostadsutbud kompletteras med fler bostadstyper och upplåtelseformer. Bedömning: *positiv påverkan*.

Helårs- och delårsboende

På Tjörn finns generellt hög risk att befintliga och nya bostäder blir fritidshus i stället för permanentboende, i synnerhet i de kustnära västra kommundelarna och andra vattennära lägen. Ökad skatteintäkt utblir samtidigt som kostnader för infrastruktur och service kvarstår, vilket är negativt. Motsatt process, omvandling av fritidsboende till helårsboende, sker parallellt främst i fritidshusområdena i kommunens norra och östra delar. Fritidshusområdenas befintliga småhusbebyggelse har potential att rymma ökande befolkning utan att ny bebyggelse behöver tillskapas. Planförslaget styr i högre grad än samrådsförslag och nollalternativ dels mot omvandling av fritidshusområden till helårsboende, dels mot bebyggelseutveckling i områden med låg risk att generera nya fritidsboenden. Bedömning: *positiv påverkan*.

Kommunala initiativ

Alla jämförelsealternativ förutsätter att kommunen ökar initiativ till markförvärv, planering och byggande för att uppnå önskad befolkningsökning och näringslivsutveckling. Planförslagets högre befolkningsmål och utbyggnadstakt bedöms här medföra marginell påverkan, då kostnadsneutralitet eftersträvas i planläggning för nyexploatering. Planering inom kommunal mark kan till och med ge ökat markvärde och positiva ekonomiska konsekvenser vid markanvisning eller annan försäljning av marken. Omvandling av fritidshus till helårsboende genom planläggning bedöms dock erfordra inslag av kommunal finansiering. Detta gäller även annan planläggning av befintlig bebyggelse, exempelvis för klimatsäkring och skydd av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Plankostnad kan tas ut av berörda fastighetsägare vid bygglov, men sannolikt inte motsvarande full kostnadstäckning för planläggningen. Omvandling av landsbygd med befintliga boendemiljöer till sammanhängande områden för verksamhet och industri bedöms förutsätta omfattande markförvärv för kommunen. Planförslaget styr också tydligare mot utökning av kommunalt huvudmannaskap för allmän plats, vilket bedöms medföra ökade kostnader för upprustning och underhåll av bland annat gatunät. Bedömning: *negativ påverkan*.

Näringslivet

Översiktsplanen ger förutsättningar för näringslivets utveckling genom att ange markanvändning som rymmer företagande och olika näringar. Översiktsplanen utgör en av många faktorer som påverkar företagsklimatet i en kommun. Andra faktorer såsom attityder, kommunens myndighetsutövning och bemötande väger ofta tungt.

Nuläge

Tjörns näringsliv präglas av starkt småföretagande, med ett fåtal större arbetsgivare. Viss inpendling sker till kommunen vilket kan vittna om att lokalt näringsliv idag är delvis beroende av extern kompetens och arbetskraft. Kommunens näringslivsstrategi anger att kommunen ska möjliggöra minst 1 200 nya arbetstillfällen, och betonar vikten av att bland annat attrahera kompetens och besökare, erbjuda bra boende och platser för företag, bra infrastruktur samt gott företagsklimat.

Markanvändning för företag av olika slag

Alla jämförelsealternativ möjliggör ett utvecklat näringsliv genom att föreslå mark för verksamheter och industri, och ger förutsättningar för företag att hitta plats att bedriva sin verksamhet på. Planförslaget styr tydligare än övriga alternativ mot dels lämplig utveckling av befintliga industri- och verksamhetsområden, dels etablering av nya områden för ej störande verksamheter nära serviceorter. Översiktsplanen öppnar även tydligare för verksamhetsutveckling inom landsbygd. Tydligare ställningstagande för beaktande av jordbruksmark ger även förbättrade förutsättningar för framtida lantbruksverksamhet. Bedömning: *positiv påverkan*.

Markanvändning för bostäder och samhällsservice

Alla jämförelsealternativ möjliggör nya bostäder och utvecklad service på Tjörn, vilket bedöms ge positiva konsekvenser för näringslivet genom att bidra till att attrahera kompetens och personal till befintliga och nya verksamheter. Planförslaget styr tydligare än nollalternativet mot ökad variation i bostadsutbudet, och anger fler platser för utvecklad service för exempelvis skola och förskola. Bedömning: *positiv påverkan*.

Markanvändning för besöksnäring

Alla jämförelsealternativ möjliggör fortsatt utveckling av besöksnäring inom kommunen. Planförslaget lyfter tydligare än övriga förslag fram turism och besöksnäring som betydelsefull del av kommunens näringsliv, och stödjer verksamhetsutveckling såväl inom serviceort som på landsbygd. Planförslaget värnar i större utsträckning än nollalternativet kommunens natur- och kulturmiljöer, vilka utgör en viktig grund för kommunens attraktivitet som besöksmiljö. Bedömning: *positiv påverkan*.

Förbättrad infrastruktur

Planförslaget pekar tydligare än nollalternativ och samrådsförslag på brister i dagens trafiksystem, behov av ökad trafiksäkerhet, upprätthållen tillgänglighet för godstransporter och möjlighet till hållbart resande, vilket bedöms positivt för näringslivet. Förbättrad regional tillgänglighet gör att Tjörns position i den regionala arbetsmarknaden stärks. Tillgången till kompetens förbättras och företag i kommunen kan få lättare att attrahera rätt personal. Förbättrade kommunikationer främjar även stärkt besöksnäring. Bedömning: *positiv påverkan*.

Exploaterer/byggaktörer

Kostnader till följd av en exploatering ska belasta exploateringsekonomin. Infrastruktur och andra anläggningar som är en direkt följd av exploateringen ska alltså rymmas inom exploateringsekonomin. Kommunallagens likställighetsprincip innebär att kommunen inte får gynna någon enskild och att individuellt riktat stöd till enskilda näringsidkare enbart får lämnas om det finns synnerliga skäl.

Nuläge

I kommunen finns mycket privatägd mark, vilket innebär att en stor del av genomförandet av den fysiska planeringen drivs av privata markägare och exploaterer. Marknadsförutsättningarna är därför en viktig faktor för vad som är genomförbart.

Markvärde

Översiktsplanering kan påverka markvärdet i markerade utvecklingsområden genom ökat så kallat förväntningsvärde. Beroende på om exploatören äger marken eller behöver köpa in den, kan ett ökat förväntningsvärde antingen främja eller motverka lönsamhet i ett exploateringsprojekt. Planförslaget bedöms påverka markvärden uppåt inom större utpekade områden och därmed mer än övriga jämförelseförslag. Som beskrivits ovan kan dock ökade värden ge både positiva och negativa konsekvenser. Bedömning: *positiv och/eller negativ påverkan*.

Tydlighet

Planförslaget redogör på ett tydligare sätt än jämförelseförslagen för kommunens syn på olika områdets förutsättningar. Det digitala formatet gör att såväl lämplig markanvändning, som vilka allmänna intressen

som behöver beaktas på olika platser går enkelt att utläsa. Detta möjliggör för exploatörer/byggaktörer att i hög utsträckning förutspå vilken syn kommunen kommer att ha vid olika förfrågningar. Bedömning: *positiv påverkan*.

Den enskilde

Översiktsplaneringen påverkar även den enskilde kommuninvånarens ekonomiska förutsättningar på olika sätt.

Nuläge

Befintligt bostadsutbud i Tjörns kommun är ensidigt med stor andel småhus. Samtidigt har kommunen en åldrande befolkning med efterfrågan på andra boendeformer, främst bostäder som passar äldre som vill sälja sin villa. Enligt bostadsmarknadsenkät 2023 råder generell bostadsbrist i kommunen. Grupper med låg betalningsförmåga har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden. Särskilt hårt drabbas unga vuxna, studenter, ensamstående föräldrar och nyanlända. För att tillgodose olika gruppers behov behövs ett bostadsbestånd med varierade prisklasser. Det är samtidigt generellt en stor utmaning att bygga lägre prissatta bostäder, beroende på höga byggkostnader.

Bostäder i varierade prisklasser

Nybyggnation av bostäder ger förutsättningar för ökad rörlighet på bostadsmarknaden, och kan frigöra bostäder i det befintliga beståndet som har lägre prisbild än nyproduktion och därmed kan efterfrågas av personer med lägre betalningsförmåga. Planförslaget styr mer än nollalternativet mot en ökad variation i bostadsutbudet vilket kan ge bättre förutsättningar att hitta en bostad som matchar den enskildes behov och betalningsförmåga. Att omvandla fritidshus till permanentboende innebär att det befintliga bostadsbeståndet används effektivt. Befintliga fritidshus finns i ett brett spektrum av storlek, standard och prisnivå. Bedömning: *positiv påverkan*.

Byggkostnader

Planförslag och samrådsförslag styr mer än nollalternativet mot att tillkommande bostäder byggs i eller nära serviceorter, vilket innebär att befintlig infrastruktur kan nyttjas bättre, vilket i sin tur begränsar byggkostnaderna. Planförslaget innebär dock större utbyggnadsområden i kuperad och bergig terräng, vilket innebär fortsatt höga kostnader för markarbeten och ny infrastruktur även om det sker nära befintliga strukturer. Bedömning: *neutral påverkan*.

Förutsättningar att försörja sig

Alla jämförelsealternativ möjliggör fler arbetsplatser inom kommunen. Planförslaget pekar ut större ytor för verksamheter och service samt förtydligar behovet av förbättrade kommunikationer mer än övriga alternativ. Det bedöms ge bättre stöd för människor att hitta ett lämpligt arbete och därmed skaffa en försörjning inom kommunen eller genom att pendla till en större arbetsmarknadsregion. Planförslaget bedöms även ge möjligheter för boende i angränsande kommuner att pendla till arbete i Tjörns kommun. Bedömning: *positiv påverkan*.

Markvärden och bostadspriser

Planförslaget förtydligar behovet av förbättrade kommunikationer mer än övriga alternativ. Förbättrade kommunikationer medför att markvärden och bostadspriser förväntas stiga vilket kan ge både positiva och negativa konsekvenser för enskilda individer. Fastighetsägare får del av ökade värden medan individer som vill in på bostadsmarknaden eller införskaffa annan mark får betala högre priser. Det kan innebära att invånare med lägre betalningsförmåga trängs ut. Bedömning: *positiv och negativ påverkan*.

